

Handleiding Instapprogramma Staal Spelling en grammatica

- Het instapprogramma is bedoeld voor het eerste jaar dat jouw school met *Staal 2 Spelling en grammatica* gaat werken. De leerkrachten en de kinderen van groep 4 tot en met 8 maken kennis met de categorieën, structuur, opbouw en materialen van *Staal 2 Spelling en grammatica*. De structuur en materialen zijn in alle leerjaren gelijk.
- Het instapprogramma bestaat uit deze handleiding en het handleidingkatern van het eerste blok. Daarnaast gebruik je de materialen van *Staal 2 Spelling en grammatica*: het werkboek, het Staalboek, de posters en de digibordsoftware.
- Bekijk de instructiefilms van de categorieën die je aan gaat bieden.
- Lees als voorbereiding de Algemene handleiding door. Zo ben je op de hoogte van de uitgangspunten en de opbouw van *Staal 2 Spelling en grammatica*.
- In het instapprogramma wordt steeds voorgesteld om één of twee woorden van een werkboekopdracht samen te doen. Je kunt er ook voor kiezen om in het eerste blok een aantal opdrachten uit het werkboek helemaal samen te doen. Dan kunnen de kinderen op een veilige manier wennen aan de nieuwe structuur. Beoordeel zelf in hoeverre de groep dit nodig heeft.
- Werk je met het instapprogramma? Hang eventueel de poster 'Zo werken we met *Staal 2 Spelling en grammatica*' op in de klas.

ZO ZIET HET INSTAPPROGRAMMA ERUIT

Het uitgangspunt van dit instapprogramma is dat jij en de kinderen in alle rust wennen aan de nieuwe categorieën, structuur, opbouw en materialen van de methode *Staal 2 Spelling en grammatica*. Dit doe je door één les over twee dagen uit te smeren. In elke les behandel je de helft van elk onderdeel uit die les, dus in de eerste les:

- de helft van de onderdelen onder het kopje Opfrissen;
- de helft van de dicteewoorden plus de zin onder het kopje Oefendictee;
- één of twee opdrachten uit het werkboek bij deze les.

De volgende dag behandel je de andere helft van de les, dus:

- de tweede helft van de onderdelen onder het kopje Opfrissen;

- de tweede helft van de dicteewoorden plus nog eens de zin onder het kopje Oefendictee;
- de overig opdrachten uit het werkboek bij deze les.

Doe letterlijk wat er in de handleiding staat en verwoord ook héél precies de regels. Op deze manier leren jij en de kinderen snel de nieuwe spellingcategorieën die ervoor zorgen dat de woorden zonder fouten worden geschreven. Zo kom je snel tot resultaat.

HET LESPROGRAMMA

Het lesprogramma van het instapprogramma voor het eerste blok van groep 5 ziet er als volgt uit:

GROEP 5	lesweek 1	lesweek 2	lesweek 3	lesweek 4	lesweek 5	lesweek 6	lesweek 7*	lesweek 8*
	les-aanbod week 1	les-aanbod week 1	les-aanbod week 2	les-aanbod week 2	les-aanbod week 3	les-aanbod week 3	les-aanbod week 4	les-aanbod week 4
maandag	les 1A	les 3B	les 1A	les 3B	les 1A	les 3B	les 1A	les 3B
dinsdag	les 1B	les 4A	les 1B	les 4A	les 1B	les 4A	les 1B	les 4A
woensdag	les 2A	les 4B	les 2A	les 4B	les 2A	les 4B	les 2A	les 4B
donderdag	les 2B	les 5A	les 2B	les 5A	les 2B	les 5A	les 2B	les 5A
vrijdag	les 3A	les 5B	les 3A	les 5B	les 3A	les 5B	les 3A	les 5B

* Bekijk voor je start met het lesaanbod van week 4 hoe het gaat:

- Zijn de kinderen gewend aan de categorieën, structuur, opbouw en materialen? Dan kun je de lessen geven zoals ze in de handleiding staan.
- Hebben jij en/of de kinderen nog wat meer tijd nodig om te wennen? Blijf dan elke les van week 4 ook over twee dagen uitsmeren.

AAN DE SLAG!

Stap 1: Verdiep je in het startniveau van de kinderen

- Bekijk de introductie op pagina 2 in de handleiding en de tekst onder de kopjes Spelling en Grammatica op pagina 3.
In blok 1 herhaal je alle spellingcategorieën die in groep 4 in *Staal 2 Spelling en grammatica* aan bod gekomen zijn. Ook de meeste grammaticaonderdelen die in groep 4 behandeld zijn, worden herhaald. Een klein deel van de grammaticaonderdelen wordt in blok 2 herhaald.
- Bedenk welke categorieën en grammaticaonderdelen de kinderen al kennen vanuit de methode die ze vorig schooljaar hebben gehad. Dat zijn waarschijnlijk de meeste categorieën en grammaticaonderdelen. De kinderen kennen alleen niet de namen van de betreffende categorieën die in *Staal 2 Spelling en grammatica* gebruikt worden.
Tip: bekijk de woordenlijst achter in de handleidingenmap van groep 5: hierin zie je welke woorden onder elke categorie vallen. Op de regelkaart voor in de handleidingenmap zie je hoe elke categorie verwoord wordt.
- Onbekende categorieën zijn misschien het klankgroepenwoord met eer-oor-eur-eel (kleren, horen, deuren, delen), het woord van het pechversje (lach, joch) en het achtervoegsel (aardig, wonderlijk). Noteer de categorieën die de kinderen volgens jou nog niet (goed) kunnen schrijven, zodat je weet dat je daar extra aandacht aan moet besteden.

Stap 2: Bereid de les inhoudelijk voor

- Volg bij dit instapprogramma voor groep 5 de lesbeschrijving uit de handleiding van blok 1.
- Bekijk de Lesinfo: wat zijn de doelen van de les?
- Bekijk de instructiefilmpjes voor de leerkracht van de categorieën en onderdelen die in de les aan bod komen. Op basis daarvan kun je inschatten wat de kinderen al wel en niet weten/kunnen.
- Verwacht je dat de kinderen een bepaalde categorie nog niet beheersen? Zoek dan ook het categoriefilmpje en eventueel de animatie van de betreffende categorie op in de digibordsoftware. Hiermee kun je onbekende categorieën verder toelichten.
- Zoek je informatie over een bepaalde categorie? Kijk dan in de visuele leerlijn wanneer voor het eerst instructie over een bepaalde categorie in groep 4 gegeven is. Zoek deze informatie op in de digibordsoftware of kopieer de informatie uit de handleiding van een collega.
- Bekijk onder het kopje Opfrissen welke categorieën, onderdelen of klankgroepenwoorden aangeboden worden. Bepaal welk deel je in les A aanbiedt en welk deel in les B.
- Bekijk de dicteewoorden van de les onder het kopje Oefendictee en bepaal welke drie dicteewoorden je in les A aanbiedt en welke in les B. De zin bied je in beide lessen aan.
- Bekijk onder het kopje Nabespreking hoe de woorden en zin verwoord worden. Bedenk welke woorden eventueel moeilijkheden op kunnen leveren.

- Bekijk het werkboek en bedenk welke opdracht(en) de kinderen in les A gaan maken en welke in les B. Let daarbij op het Staalmaatje onder het opdrachtnummer én op de hoeveelheid ** voor het opdrachtnummer:
In 1*-opdrachten wordt een categorie geïsoleerd aangeboden: de categorie van het Staalmaatje dat onder het opdrachtnummer staat.
In 2**-opdrachten worden meerdere categorieën door elkaar aangeboden.
In 3***-opdrachten bedenken de kinderen zelf woorden of zinnen uit een bepaalde categorie.
- Bij de grammaticaonderdelen woordsoorten en zinsdelen worden afkortingen gebruikt. Hanteer deze consequent. Op de laatste pagina van dit document staan alle begrippen en de bijbehorende afkortingen op een rijtje.

Stap 3: Geef les 1A

Let op: dit is een voorbeelduitwerking! Afhankelijk van het instapniveau van de kinderen in jouw klas kun je andere keuzes maken.

Voorbereiding

- Zet voor de les de tafels in theateropstelling, zodat alle kinderen jou goed kunnen zien.
- Leg een dicteeschrift en het staalboek op iedere tafel.
- Deel het werkboek bij deze eerste les pas uit bij de lesstap zelfstandig werken.
- Hang de poster met categorieën voor in de klas.
- Zet de digibordsoftware klaar.

START VAN DE LES

- 1 Vertel de kinderen dat ze vanaf dit jaar gaan werken met de nieuwe methode *Staal 2 Spelling en grammatica* en dat ze nieuwe spellingscategorieën gaan leren waarmee ze woorden zonder fouten kunnen schrijven. Zeg dat bij de lessen spelling en grammatica de tafels altijd in theateropstelling staan, zodat de kinderen jou goed kunnen zien. Elke dag staat *Staal 2 Spelling en grammatica* op het lesprogramma.
- 2 Wijs de kinderen op de categorieposter voor in de klas. Vertel dat de zwarte poppetjes Staalmaatjes heten. Elk Staalmaatje staat voor een spellingcategorie met een regel. Onder elk Staalmaatje staat een nummer. Vertel dat we deze nummers alleen gebruiken om bij een woord in het dictee aan te geven om welke spellingcategorie het gaat. De nummers van de spellingcategorieën spreken we nooit uit, we zeggen alleen de categorienaam en de regel die bij de spellingcategorie hoort.
- 3 Pak het staalboek erbij. Vertel dat in het staalboek allerlei hulpkaarten staan, zoals de categoriekaart. In de lessen komen deze hulpkaarten aan bod. Zeg dat de kinderen het staalboek er altijd bij mogen pakken, behalve als de juf of meester zegt dat het **niet** mag.
- 4 Ga naar les 1 van blok 1 van de handleiding (pagina 4 en 5). Je kunt het als volgt aanpakken:
 - **Opfrissen:** je wilt met een succes-ervaring beginnen en je verwacht geen problemen met de categorieën

hakwoord en zingwoord. Daarom bied je in deze les 1A de categorieën hakwoord en zingwoord onder het kopje Opfrissen aan. Omdat in de dicteezin ook ei/ij-woorden staan, wil je ook de instructie ei/ij-woorden onder het kopje Opfrissen aanbieden. De klankgroepenwoorden bied je dan aan in les 1B.

- Bekijk samen met de kinderen de spellinganimatie en het categorie-filmpje van het hakwoord en het speciaal hakwoord.
- Wijs de categorie aan op de categoriekaart en zeg de regels.
- Vraag de kinderen welke (speciale) hakwoorden ze net gehoord hebben in het categorie-filmpje. [hak, kaart, blauw, schrift, knapst, vorm, werk, twaalf, merk, help, zorg, warm].
- Bekijk daarna samen de spellinganimatie en het categorie-filmpje van het zingwoord.
- Wijs de categorie aan op de categoriekaart en zeg de regel.
- Volg de instructie in de handleiding onder het kopje Categorieën en Ei/ij-woorden.

Tip: zoek je meer informatie over ei/ij-woorden? In les 5 van week 1 staat wanneer de instructie in groep 4 voor het eerst gegeven werd. In week 2 van blok 1, groep 4 werden de ei/ij-woorden geïntroduceerd; in week 2 van blok 6, groep 4 volgde een uitbreiding van de ei/ij-woorden. Zoek deze informatie op in de handleiding van groep 4 of in de digibordsoftware.

- **Oefendictee:** vertel de kinderen dat ze elke dag een dictee maken in hun dicteeschrift. Volg de handleiding en neem drie woorden plus de zin van het oefendictee af. Bijvoorbeeld: stroef, de kring, twaalf, De reis gaat met de trein.

- **Nabespreking:** volg de handleiding en bespreek de drie woorden en de zin na.
 - **Doel van de les:** volg de handleiding. Noem alleen de categorieën die je in deze les aangeboden hebt.
- 5 **Zelfstandig werken:** deel de werkboeken uit. Vertel de kinderen dat ze tijdens hun dag- of weektaak opdrachten in hun werkboek maken. Laat de kinderen het werkboek openslaan bij *Dit ga ik herhalen* op bladzijde 2. Vertel dat de kinderen de komende periode met deze Staalmaatjes kennismaken.
 - 6 Ga naar blok 1, week 1, les 1 op bladzijde 4. Vertel welke opdrachten de kinderen gaan maken. Geef bij voorkeur een 1*-opdracht op voor deze eerste les, bijvoorbeeld opdracht 1 of opdracht 1 en 2. Wijs op elk Staalmaatje in de kantlijn en vertel welke categorie in de opdracht(en) wordt gevraagd. Doe eventueel het eerste of de eerste twee woorden samen. Laat de kinderen de rest van de opdracht(en) zelfstandig maken.
 - 7 Benadruk dat de kinderen steeds duidelijk en netjes schrijven in het schrift en in het werkboek.
 - 8 Hang de poster 'Zo werken we met *Staal 2 Spelling en grammatica*' in de klas op. Vertel de kinderen dat elke spellingles op deze manier gaat en dat we ons houden aan deze werkwijze.
 - 9 Zeg de kinderen dat ze het werkboek en het dicteeschrift op hun tafel leggen. Haal het schrift en werkboek op en kijk ze na.
 - 10 **Vooruitblik:** in de handleiding staat dat je dagelijks het dictee en het werkboek moet analyseren op fouten. We adviseren om dit pas na een half jaar te doen op het moment dat je de werkwijze en inhoud goed in de vingers hebt.

LES 1B TOT EN MET LES 5B VAN WEEK 1 TOT EN MET 4

Voorbereiding voor elke spellingles

- Registreer de fouten van het oefendictee en het werkboek van de laatst gegeven les op het registratieblad.
- Zet de tafels in de theateropstelling.
- Leg het dicteeschrift, werkboek en het staalboek op iedere tafel.
- Hang de poster met categorieën voor in de klas.
- Zet de digibordsoftware klaar.

Week 1, 2 en 3

Volg bij het geven van de lessen 1B tot en met 5B van week 1, 2 en 3 van dit instap-programma de lesbeschrijving uit de handleiding van blok 1. Smeer elke les uit over twee lessen. In elke les laat je de onderdelen Opfrissen, Oefendictee, Nabespreking, Zelfstandig werken en Vooruitblik terugkomen; jij bepaalt welk deel van elke fase je in les A doet en welk deel in les B.

Week 4

Bekijk voor je start met het lesaanbod van week 4 hoe het gaat:

- Zijn de kinderen gewend aan de categorieën, structuur, opbouw en materialen? Dan kun je de lessen geven zoals ze in de handleiding staan.
- Hebben jij en/of de kinderen nog wat meer tijd nodig om te wennen? Blijf dan elke les van week 4 ook over twee dagen uitsmeren.

Ter informatie voor leerkrachten die met Staal 1 hebben gewerkt

De volgende doelen zijn nieuw of naar voren gehaald in de leerlijn:

- Net als voorvoegsel (zat in groep 5, nu in groep 4)
- Herkennen sterke en zwakke werkwoorden (nieuw in groep 5)
- Gebiedende wijs (zat in groep 7, nu in groep 6)
- Voltooid deelwoord als bijvoeglijk naamwoord (nieuw in groep 7)
- Zelfstandig naamwoord bij eigennamen (nieuw in groep 4)
- Werkwoordelijk gezegde (zat in groep 7, nu in groep 6)

BEGRIPPEN GRAMMATICA EN AFKORTINGEN STAAL 2

Woordsoorten

Begrip	Afkorting
werkwoord	ww
lidwoord	lw
zelfstandig naamwoord	znw
bijvoeglijk naamwoord	bnw
voorzetsel	vz
hulpwerkwoord	hww
voltooid deelwoord	vdw
voegwoord	vw
telwoord	tw
rangtelwoord	rtw
persoonlijk voornaamwoord	pvnw
bezittelijk voornaamwoord	bzvnw

Zinsdelen

Begrip	Afkorting
persoonsvorm	pv
onderwerp	ond
werkwoordelijk gezegde	wwg
lijdend voorwerp	lw
bepaling van plaats	bep p
bepaling van tijd	bep t
meewerkend voorwerp	mwww